

РУХЛИВІ ІГРИ ТА ЇХ МІСЦЕ В РЕЖИМІ ДНЯ

Види рухливих ігор

Рухлива гра багатьма авторами визначається як один з основних засобів і методів фізичного виховання і використовується в переваж на етапі закріпленні та удосконаленні рухових навичок. Цінність її полягає у тому, що рухлива гра викликає позитвні емоції, почуття задоволення, життєрадісність, активність, позитивно впливає на психічний та фізичний розвиток дошкільника, сприяє збагаченню рухового досвіду дитини.

Що таке рухлива гра? *Рухлива гра – це усвідомлена, емоційна діяльність дітей, спрямована на досягнення розумової ігрової мети.*

Крім цього, рухлива гра – це **активна рухова діяльність дітей**. Основоположник теорії фізичного виховання П.Лесгафт стверджував, що гра – це засіб, в якому діти проявляють свою самостійність під час розподілу ролей і дій у процесі гри.

Рухлива гра має свою структуру:

- **ігровий процес;**
- **ролі;**
- **ігрові дії;**
- **сюжет гри (в несюжетних іграх відсутній);**
- **правила гри.**

Відповідно до обраної ролі діти виконують ігрові дії. Ігрові дії об'єднують дітей між собою і збігаються з виконанням рухів, наприклад: «зайчики», «жабки» - стрибають. Рухи стають способом вираження ігрових дій.

Правила гри – це норми поведінки, які є обов'язковими для всіх учасників гри.

Розрізняють правила: **прості і складні.**

Які ж види рухливих ігор використовуються при роботі з дітьми?

Є кілька класифікацій видів рухливих ігор залежно від ознаки, що покладена в основу тієї чи іншої класифікації. Насамперед це рухливі ігри з **простими та складними правилами**. В іграх з простими правилами саме правило підказує її дії у грі: «Потяг», «Коники». У цих іграх всі діти виконують їх варто у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку.

Складні правила вимагають певного способу дії, мідії та часу. На кожне слово чи сигнал чи сигнал дитина виконує певні рухові дії.

У наступній класифікації всі рухливі ігри, залежно від характеру рухових дій, поділені на види: **сюжетні і несюжетні, ірові вправи, ігри-естафети та ігри з елементами спорту**. В соновному сюжетних ігор покладено певний сюжет (дії людей, тварин та

птахів, природні явища), наприклад: «Сонечко і дощик», «Гуси-лебеді», «Вовк у рову» тощо. Вони мають чітко зафіксовані правила.

Несюжетні ігри – це ігри на кшталт повіток, наприклад «Квач», «Піжмурки». Вони не мають сюжету і в їх основу покладено лише рухові дії. До несюжетних належать ігри з використанням різних предметів: «Кільцекид», «Кеглі», «Школа м'яча» тощо. У цих іграх виконуються конкретні рухові завдання: накинути кільце на палицю, потрапити кулькою в кеглю.

Ігрові вправи теж діляться на вправи **сюжетного і несюжетного** характеру. Вправи сюжетного характеру – «Ведмедик на поваленому дереві» (повзання по лаві); «Папуга на жердині» (ходьба у рівновазі по гімнастичній палиці боком); «Мавпочки» (лазіння по гімнастичній стінці) тощо. Ігрові вправи несюжетного характеру – це вправи, в основу яких покладено дії з предметами. Предмет полегшує виконання завдання: «Добіжи до прапорця», «Пролізь в обруч».

Для ігор з елементами спорту належать городки, волейбол, баскетбол, футбол, більшість з них вводяться зі старшої групи. Також ігри-естафети, які застосовуються в роботі з дітьми середнього та здебільшого у старшому дошкільному віці і діляться на кілька видів:

- за кількістю завдань – прості і складні;
- за характером пересувань – колективні, індивідуальні, парні;
- за містом і характером завдань – тематичні, несюжетні і комічні.

Наприклад, «Передача м'яча над головою» - це проста, лінійна, колективна, не сюжетна гра-естафета, а «Стрибки вдвох у мішках» або «Хто більше набере води» (перенесення води у тарілці, яку тримають двоє дітей з оббіганням перешкод та про лазіння під мотузкою на висоті очей дитини способом прогнувшись) – це складні, лінійні, парні та комічні гри-естафети.

У програмах виховання дітей дошкільного віку та методичних посібниках ігри діляться **за ознакою переважаючого руху:**

- ігри з ходьбою, бігом, рівновагою – «Іменинний пиріг», «Два морози»;
- ігри з киданням та ловінням предметів – «Мисливці і звірі»;
- ігри зі стрибками – «Горобчики»;
- ігри на орієнтування у просторі – «Знайди і промовчи», «Піжмурки».

За ступенями фізичного навантаження ігри бувають **великої, середньої і малої рухливості**. До ігор великої рухливості належать ті, в яких активну участь бере вся група і зміст яких становлять інтенсивні рухи – біг, стрибки у поєднанні з іншими основними рухами («Снігурі і кіт», «Жаби і чапля», «Рибалки і рибки»). В іграх

середньої рухливості беруть участь всі діти, але характер рухів спокійний: метання предметів, ходьба, пересування через предмети)»Зозуля», «Море хвилюється»). До цих ігор належать всі хороводні ігри.

Ігри малої рухливості передбачають участь частини дітей або однієї дитини – інші спостерігають, рухи виконуються у повільному темпі)»найди і промовчи», «Чий голос почув?», «Кого не стало?»).

Крім цього, в роботі з дітьми дошкільного віку використовуються різновиди українських народних ігор. Насамперед це **сезонно-обрядові ігри** типу «Кривий танець», «Горішок», «Подольночка». Ці ігри проводилися у певні пори року, відповідно до свят календаря, супроводжувалися обрядовими піснями, хороводами, деякі з них починалися з магичних звертань – закличок до сил природи, тварин.

У **побутових народних іграх** відображено працелюбство українського народу (землеробство, тваринництво, ковальство, мисливство, рибальство)% «Гуси», «Нема пана вдома», «Гра у коваля».

Ігри-ловітки – «Піжмурки», «Латка», «Квач», у них удосконалюються навички швидкого бігу і ці ігри не мають сюжету.

Ще можна виокремити серед народних ігор – **ігри-забави** та **ігри-атракціони**. Сюди належать ігри естафетного характеру з елементами змагань (стрибки на одній – другу тримає товариш; закидання м'ячів у рухому ціль; перетягування каната, ходьба на низьких ходулях; підстрибування і ловіння ласощів зубами: бублика, цукерки) – «Бій півнів», «Перетягування бука», «Пес»; ігри комічного характеру – «Ледачий Гриць»; гойдання на гойдалках; катання на саморобних каруселях; лазіння по гладкому стовбуру тощо.

КЕРІВНИЦТВО ХОДОМ ГРИ

У молодших групах вихователь обов'язково є учасником гри, виконуючи головну роль. Наприкінці II-ї молодшої та на початку середньої груп теж бере участь у грі, але в ролі ведучого лише 1 раз, коли ця гра розучується. У старшому дошкільному віці бере участь у грі в тому разі, якщо дитини не вистачає пари або якщо потрібно виконувати роль судді. Участь вихователя у грі інколи підсилює її емоційну насиченість та привабливість, посилює інтерес до неї у дітей.

Вихователь стежить за виконанням дітьми правил гри, за якістю виконання рухових дій. Він має так керувати грою, щоб у ній закріплювались та удосконалювались вміння та навички з основних рухів. Не можна допускати у грі порушень вимог до виконання того чи іншого основного руху.

Вихователь стежить у процесі гри, щоб діти діяли відповідно до поставлених рухових завдань. Часто вихователі планують у грі з ловлею закріплення навичок бігу з вивертанням. Проте не звертають уваги, що діти просто біжать по прямій з одного кінця залу чи майданчика в інший, тікаючи від того, хто ловить. Вихователю варто звернути увагу дітей на те, що однією з умов є використання у грі саме бігу з вивертанням, попередньо ознайомивши їх з цими прийомами (різко зупинитися і змінити напрямок бігу; різко присісти і побігти в інший бік; прогнутися и пробігти під рукою того, хто ловить в будь-який інший бік; бігти, швидко змінюючи напрямок руху). І лише та дитина правильно грає, яка намагалася вивертитися від того, хто ловить.

Недоцільно дитину, яку піймали, вилучити з гри на одне програвання, як це часто ми можемо спостерігати у практиці роботи. Адже вона і так бігає правильно, тому і була піймана, а ми ще садимо її на стільчик, забираючи можливість повправлятися. Головне завдання для вихователя – це забезпечити активну участь дітей у грі. Надання дитині можливості активно рухатися приведе до позитивних зрушень в її руховій підготовленості.

Хід рухливої гри слід спрямувати таким чином, щоб це сприяло розвиткові позитивних якостей, створювати ситуації взаємодопомоги. Вихователь проводить виховну роботу, заохочує активних, старанних дітей, хто виконує правила. У паузах між програваннями робить вказівки, висловлює пропозиції, залучає до цього дітей. Підбадьорює тих дітей, яких піймали.

Наприкінці гри підбивають підсумки. Насамперед слід відзначити тих, хто правильно виконував правила гри та рухові дії, виявляв спритність, виручав однолітків, допомагав їм, був доброзичливим, умів домовитися і розв'язати конфліктні ситуації. Аналізуючи рухову діяльність дітей, слід установити причини вияву спритності дітей, визначити, чому деяких дітей вовк так жодного разу і не спіймав (швидко бігали, використовували прийоми вивертання, раціонально обирали способи підлізання, не витрачаючи зайвого часу тощо).

Проте, аналізуючи діяльність дітей у грі, вихователь має бути досить обережним, гуманним стосовно них. Не вдаватися до зайвої критики дітей за те, що вони були повільними і тому їх піймали, а висловлювати надію на досягнення успіхів надалі. Є діти, які досить вразливі й сором'язливі, та й взагалі, чи маємо ми право критикувати дитину за недосить успішні дії у грі. Участь у грі вже сама собою викликає у дітей почуття задоволення, і жодній дитині не хочеться бути спійманою. Якраз і виявляє вихователь гуманізм стосовно дітей, коли заспокоює їх: «наступного разу Денис буде

спритним, і кіт його не спіймає». І навіть, якщо Денис знову був пійманим, то краще сказати, що не мишка була повільною, а кіт був таким прудким, що від нього втекти було складно. Найголовніше – це викликати у дитини бажання наступного разу досягти кращих результатів, діяти успішніше.

Є.Аркін у своїй книзі «Дошкільний вік» наголошував: «Щоб гра з самих ранніх років стала благотворною силою, необхідне **свідоме, досвідчене і любовне керівництво нею**». І саме ці слова мають стати лейтмотивом успішного досвідченого керівництва ігровою діяльністю дошкільнят.